

Nr 26

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden.

Jordbruksutskottet har behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

a) I: 416 av herr *Eliasson m. fl.*, likalydande med II: 523 av herr *Hedlund m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen må

1) hos Kungl. Maj:t hemställa

dels om utfärdande av kungörelse om följande ändring av 2 § kungörelsen den 7 juni 1956 (nr 417) med tillämpningsföreskrifter till förordningen den 7 juni 1956 (nr 403) angående reglering av införseln av fettråvaror och fettvaror, m. m.

2 §.

För i — — — erläggas *regleringsavgift*.

Regleringsavgiften må ej sättas till högre belopp än en krona 50 öre för kilogram fett, olja eller fettsyra, varvid i fråga om varor, som upptagits under C i bilagan, avgiften skall avse den kvantitet fett eller olja som ingår i importvaran.

Vid förändring — — — sådan vara;

dels om bemyndigande för jordbruksnämnden att med stöd av nyssnämnda kungörelse vidtaga den ändring av regleringsavgiften för fettvaror, som angivits i det föregående, samt

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att av anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område disponera för innevarande budgetår 1 000 000 kronor och för budgetåret 1958/59 3 000 000 kronor för rabattering av smör till allmänna inrättningar.

b) I: 421 av herr *Ewerlöf m. fl.* och II: 530, likalydande, av herr *Hjalmarson m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen må

1) hos Kungl. Maj:t hemställa

dels om utfärdande av kungörelse om följande ändring av 2 § i kungörelsen den 7 juni 1956 (nr 417) med tillämpningsföreskrifter till förordningen den 7 juni 1956 (nr 403) angående regleringen av införseln av fettråvaror och fettvaror, m. m.

2 §.

För i — — — erlägges *regleringsavgift*.

Regleringsavgiften må ej sättas till högre belopp än en krona 50 öre för kilogram fett, olja eller fettsyra, varvid i fråga om varor, som upptagits

under C i bilagan, avgiften skall avse den kvantitet fett eller olja som ingår i importvaran.

Vid förändring — — — sådan vara;

dels om bemyndigande för jordbruksnämnden att med stöd av nyssnämnda kungörelse vidtaga den ändring av regleringsavgiften för fettvaror, som angivits i det föregående, samt

2) hos Kungl. Maj:t hemställa om proposition till nästkommande riksdag med förslag om upphävande av nu gällande varuskatt å socker och sirap.

c) I: 422 av herrar *Lindblom* och *Boman*, likalydande med II: 531 av herr *Svensson* i Ljungskile *m. fl.*, i vilka motioner yrkats, att riksdagen måtte i samband med behandlingen av motionerna I: 416 och II: 523 och i syfte att åstadkomma en sänkning av levnadskostnaderna

1) besluta bemyndiga Kungl. Maj:t att i syfte att åstadkomma en skatte-restitution träffa avtal med Svenska sockerfabriksaktiebolaget om att genomföra en prisrabattering av socker med lägst 10 öre per kg, samt

2) för detta ändamål under nionde huvudtiteln anvisa ett anslag med erforderligt belopp inom ramen för de genom ändring av fettvaruregleringen inflytande skatteinkomsterna.

d) I: 424 av herr *Jonsson m. fl.*, likalydande med II: 532 av fru *Lindskog m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen i avvaktan på i motionerna berörda förslag från Kungl. Maj:t måtte

1) bemyndiga Kungl. Maj:t att under maj, juni och juli månader 1958 utbetala prisrabatter å smör i huvudsaklig överensstämmelse med vad som föreslagits i motionerna

2) till *Prisrabattering av smör* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 5 700 000 kr.

3) till *Prisrabattering av smör* å riksstaten för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 2 800 000 kr.

e) I: 423 av herr *Palme m. fl.* samt II: 533, likalydande, av fru *Eriksson* i Stockholm och fru *Ekendahl*, vari yrkats, att riksdagen måtte anvisa ett belopp av 9 000 000 kr. att, med avlastande av det svenska smöröverskottet, på sätt Kungl. Maj:t finner lämpligt, användas i den internationella hjälpverksamheten för barn.

Beträffande de skäl, som åberopats till stöd för yrkandena, får utskottet hänvisa till motionerna II: 523, II: 530, II: 531, II: 532 och I: 423.

Utskottet. Enligt det för treårsperioden 1 september 1956—31 augusti 1959 gällande jordbruksprisavtalet ankommer det på statsmakterna att — därest avsättningen av smör på utlandsmarknaden helt omöjliggöres — med alla till buds stående medel skaffa avsättningsutrymme för inhemskt smör på hemmamarknaden. Statens jordbruksnämnd, som ansett sådant läge nu vara för handen, har i skrivelse den 16 april 1958 till Kungl. Maj:t framlagt förslag till olika åtgärder för att öka avsättningen av svenskt smör på den inhemska marknaden. Nämnden har sålunda föreslagit, att regleringsavgiften på fettvaror skall ökas med det belopp, som erfordras för att få till

stånd en höjning av detaljhandelspriset på margarin med 50 öre per kilogram över nuvarande prisnivå. Därvid har nämnden framhållit, att jordbrukets förhandlingsdelegation samtidigt förklarat sig kunna godtaga en sänkning av smörpriset med 1 krona 50 öre per kilogram. Vidare har nämnden föreslagit, att statsmedel skall ställas till förfogande för rabatterning av smör till allmänna inrättningar. För att på längre sikt nedbringa mjölk- och därmed smörproduktionen har nämnden slutligen förordat, att statsmedel skall ställas till förfogande för stöd till utslaktning av kor.

Såsom framgår av det föregående har med anledning av situationen på smörmarknaden jämväl motionsledes framlagts förslag till åtgärder. I vissa av dessa motioner förordas i huvudsak samma åtgärder som de av jordbruksnämnden föreslagna, medan i andra anvisas nya utvägar för en lösning av de föreliggande problemen.

Liksom motionärerna utgår utskottet från att staten skall uppfylla sina förpliktelser enligt ovannämnda avtal. Utskottet delar emellertid den i motionerna I: 424 och II: 532 uttalade uppfattningen, att vare sig staten eller jordbruket är betjänta av att åtgärder för att lösa överskottsproblemet beträffande smör vidtages mera brådstörtat än vad som är nödvändigt. Även om det sålunda enligt utskottets mening torde finnas tid för visst rådrum, synes det aktuella läget på smörmarknaden dock vara sådant, att vissa åtgärder bör prövas omedelbart. För att möta den säsongmässiga ökning av mjölkproduktionen och därmed smörproduktionen, som är att förvänta under våren och sommaren, har i jordbruksnämndens skrivelse i första hand föreslagits en minskning av prisspanningen mellan smör och margarin. Utskottet har för sin del icke något att invända mot att denna utväg prövas. Vad beträffar tillvägagångssättet för att åstadkomma den ifrågasatta minskningen har utskottet emellertid en annan uppfattning än nämnden. Utskottet är med hänsyn till bl. a. de internationella aspekterna icke berett att tillstyrka förslaget att priset på margarin höjes. I stället ansluter sig utskottet till det i motionerna I: 424 och II: 532 framförda förslaget, att en motsvarande minskning av ifrågavarande prisspanning försöksvis sker genom att av statsmedel utbetalas en statlig rabatt för smör. Genom denna rabatterning förutsättes smörpriset skola sänkas med 50 öre utöver den av jordbrukets förhandlingsdelegation vid överläggningar med nämnden utlovade sänkningen med 1 krona 50 öre. Den sålunda föreslagna åtgärden bör i enlighet med vad i motionerna förordats genomföras under tiden maj—juli 1958. Därvid förutsätter utskottet, att nyssnämnda av förhandlingsdelegationen godtagna sänkning av smörpriset tillämpas under samma tid. Förslaget om prisrabatterning under den av utskottet nu valda tidsperioden skall ge möjlighet till åtgärder under den tid, som kan erfordras för Kungl. Maj:t att utarbeta definitiva förslag till lösning av smörfrågan. Mot beräkningen av det för ändamålet erforderliga anslagsbeloppet har utskottet icke något att erinra. Detta torde sålunda böra upptagas med 8 500 000 kronor. Av detta belopp bör såsom förslagsanslag under benämningen Prisrabatterning av smör 5 700 000 kronor anvisas å tilläggsstat till riksstaten för innevarande bud-

getår och 2 800 000 kronor å riksstaten för nästa budgetår. Vid detta ståndpunktstagande avstyrker utskottet vad i motionerna I: 416 och II: 523, I: 421 och II: 530 samt I: 422 och II: 531 yrkats i förevarande sammanhang. Härav följer tillika, att utskottet icke biträder vad i de sistnämnda två motionsparen hemställts i fråga om prisrabatterning av socker respektive sockerkatt.

I motionerna I: 416 och II: 523 har i anslutning till jordbruksnämndens förslag yrkats, att en prisrabatterning sker vid försäljning av smör till allmänna inrättningar. Utskottet har för sin del icke något att erinra mot att en sådan åtgärd genomföres. Enligt utskottets mening bör emellertid statsbidraget härför begränsas till 1 krona per kilogram att avse tiden 1 juli—31 december 1958 samt sålunda beräknas till 1 500 000 kronor. Beloppet bör få disponeras av anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1958/59.

För att vår nuvarande, i förhållande till avsättningsmöjligheterna överdimensionerade mjölkproduktion skall kunna anpassas till det faktiska behovet kräves enligt utskottet, att de nyss förordade eller andra ifrågakommande kortsiktiga åtgärder på förevarande område sammankopplas med åtgärder på längre sikt. Jordbruksnämnden har i sin förenämnda skrivelse till Kungl. Maj:t framhållit, att en lösning på längre sikt av de avsättningssvårigheter, som nu föreligger och som måste väntas komma att föreligga även i fortsättningen, endast kan erhållas genom en reduktion av kostammen i form av utslaktning. I anslutning härtill har nämnden — såsom berörts i det föregående — begärt att statsmedel ställes till förfogande för stöd till sådan utslaktning. I skrivelsen har emellertid understrukits, att frågan om de vägar, på vilka man bör söka få till stånd den avsedda utslaktningen, med hänsyn till frågans komplicerade natur behöver närmare övervägas. Enligt utskottets förmenande är det därför nödvändigt, att formerna för och konsekvenserna av en dylik utslaktning närmare utredes, innan ställning kan tagas till förslaget. Utskottet utgår från att de förslag till åtgärder, som jordbruksnämnden framlagt eller kan komma att framlägga, liksom även andra tänkbara utvägar, ingående prövas av Kungl. Maj:t, så att en för såväl samhället som jordbruket ändamålsenlig lösning av förevarande problem uppnås.

I detta sammanhang vill utskottet även fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på den i motionerna I: 423 och II: 533 gjorda framställningen om anvisande av ett belopp av 9 000 000 kronor att — med avlastande av det svenska smöröverskottet — användas i den internationella hjälpverksamheten för barn. Utskottet, som finner sistnämnda uppslag vara väl värt beaktande, förutsätter att Kungl. Maj:t upptager frågan om mjölkprodukters avsättning för internationell hjälpverksamhet till närmare övervägande vid utarbetandet av definitiva förslag angående smörproblemets lösning.

Om denna riksdags vårsession såsom normalt fortgår under maj månad, förutsätter utskottet, att Kungl. Maj:t före månadens utgång förelägger riksdagen förslag i berörda hänseenden. Skulle riksdagen dessförinnan upplö-

sas, utgår utskottet från att Kungl. Maj:t framlägger sådana förslag för den riksdag, som kan väntas sammanträda i juni—juli månader.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

A. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 424 och II: 532 ävensom med avslag å motionerna I: 416 och II: 523, I: 421 och II: 530 samt I: 422 och II: 531, sistnämnda sex motioner såvitt nu är i fråga, i avvaktan på i utskottsutlåtandet berörda förslag från Kungl. Maj:ts sida bemyndiga Kungl. Maj:t att under maj, juni och juli månader 1958 utbetala prisrabatter å smör i huvudsaklig överensstämmelse med vad utskottet föreslagit i det föregående samt sålunda

1) till *Prisrabattering av smör* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 5 700 000 kronor

2) till *Prisrabattering av smör* å riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 800 000 kronor.

B. att riksdagen må avslå i motionerna I: 422 och II: 531 begärt bemyndigande för Kungl. Maj:t att — i syfte att åstadkomma en skatterestitution — träffa avtal med Svenska sockerfabriksaktiebolaget om att genomföra en prisrabattering av socker med lägst 10 öre per kilogram.

C. att riksdagen må avslå yrkandet i motionerna I: 422 och II: 531 att för under B. angivet ändamål under nionde huvudtiteln anvisa ett anslag med erforderligt belopp inom ramen för de genom ändring av fettvaruregleringen inflytande skatteinkomsterna.

D. att motionerna I: 421 och II: 530, såvitt avser yrkandet om hemställan hos Kungl. Maj:t om proposition till den nästkommande under året sammanträdande riksdagen med förslag om upphävande av nu gällande varuskatt å socker och sirap, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

E. att riksdagen må

1) avslå motionerna I: 416 och II: 523, såvitt avser yrkandet om disposition av medel från reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1957/58 för rabattering av smör till allmänna inrättningar

2) i anledning av motionerna I: 416 och II: 523, såvitt nu är i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att på sätt utskottet förordat av reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1958/59 disponera 1 500 000 kronor för rabattering av smör till allmänna inrättningar.

F. att riksdagen må i anledning av motionerna I: 423 och II: 533 i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till till känna vad utskottet ovan anført.

Stockholm den 23 april 1958

På jordbruksutskottets vägnar:

ANDERS PETTERSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Anderberg, Nord, Jon Jonsson, Sigfrid Larsson, Eskilsson, Hjalmar Nilsson, Nils Hansson, Hermansson, Mossberger och Gunnar Berg;

från a n d r a kammaren: herrar Pettersson i Dahl, Gustafson i Dädesjö, Antby, Hægglom, Jonsson i Strömsund, Ahlsten, Sköld, Lindström, Östlund och Carbell.

Reservation

av herrar *Nord, Sigfrid Larsson, Eskilsson, Nils Hansson, Hermansson, Pettersson* i Dahl, *Antby, Hægglom, Ahlsten* och *Östlund*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 416 och II: 523, I: 421 och II: 530 samt I: 422 och II: 531 samt att därför

dels tredje stycket å s. 3 samt första och andra styckena å s. 4 bort ersättas med text av följande lydelse:

»Det krisläge, som nu inträtt på smörmarknaden och som hotar att förvärras, motiverar enligt utskottet, att statsmakterna infriar sitt åtagande att söka komma till rätta med de inträffade, akuta avsättningssvårigheterna beträffande smöret. Alla utvägar, som kan finnas att öka konsumtionen av smör inom landet, bör därför prövas. Avgörande för minskningen av smörkonsumtionen har uppenbarligen varit den prisskillnad, som i samband med reglering av jordbruksproduktpriserna uppstått mellan priserna på smör och margarin. Utskottet anser därför, att någon nämnvärd ökning av den inhemska smörkonsumtionen icke kan åstadkommas utan att denna prisspanning minskas. I detta sammanhang konstaterar utskottet med tillfredsställelse den inställning jordbrukets organisationer intagit genom att inför jordbruksnämnden förklara sig villiga att sänka det inhemska smörpriset med 1 krona 50 öre per kilogram. Då jordbruket på så sätt visat sin villighet att göra vad i dess förmåga står för att öka avsättningen av smör på den inhemska marknaden, anser utskottet det vara ofrånkomligt, att staten å sin sida gör en motsvarande prestation för fullgörande av sin avtalsenliga förpliktelse. Inför den säsongmässiga ökning av mjölkproduktionen och därmed även av smörproduktionen, som är att förvänta under

våren och sommaren, framstår det som särskilt angeläget, att den önskade konsumtionsökningen av smör snabbt kommer till stånd, så att man åtminstone kan begränsa storleken av smöröverskottet. Med hänsyn till det anförda biträder utskottet de i motionerna I: 416 och II: 523, I: 421 och II: 530 samt I: 422 och II: 531 framställda yrkandena om bemyndigande för Kungl. Maj:t att med stöd av kungörelsen 1956: 417 vidtaga den ändring av regleringsavgiften för fettvaror, som angivits i förenämnda av jordbruksnämnden framlagda förslag. Detta förslag har godkänts av jordbrukets förhandlingsdelegation.

Med anledning av i motionerna I: 424 och II: 532 uttalade farhågor inför höjningen av margarinpriset får utskottet upplysa, att en höjning av margarinpriset med 50 öre per kilogram kombinerad med en samtidig sänkning av smörpriset med 1 krona 50 öre leder till att matfettkostnaderna för flertalet familjer minskas. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att konsumentpriset för margarin under åren 1953 och 1955 uppgick till 3 kronor 98 öre respektive 3 kronor 95 öre per kilogram. Omräknat till dagens penningvärde skulle nyssnämnda priser behöva höjas till 4 kronor 70 öre respektive 4 kronor 50 öre, medan detaljpriset för margarin f. n. i allmänhet utgör 3 kronor 50 öre per kilogram. Såväl margarinpris som margarinaccis var alltså under dessa år, då inga avsättningssvårigheter förelåg beträffande smöret, väsentligt högre än för närvarande. De skäl, som av statsmakterna då accepterades för då utgående margarinaccis, gör sig med ojämförligt större styrka gällande i dagens läge med dess mycket allvarliga avsättningssvårigheter beträffande smöret. Med hänsyn till det anförda anser sig utskottet böra avstyrka den i motionerna I: 424 och II: 532 föreslagna åtgärden att under tiden maj—juli 1958 försöksvis minska prisspänningen mellan smör och margarin genom en subventionering av smörpriset med 50 öre utöver den av jordbrukets förhandlingsdelegation utlovade sänkningen med 1 krona 50 öre. Utskottet vill erinra om att den subventionering, som föreslås i ifrågavarande motioner, motsvarar en kostnad för statsverket av 34 000 000 kronor för helt år räknat. Enligt utskottets uppfattning skulle detta sätt att åstadkomma minskning i prisspänningen skapa ett sämre läge för smöravsättningen än jordbruksnämndens förslag. En framtida avlösning av rabatteringen och ett bibehållande samtidigt av den minskade prisspänningen skulle ofrånkomligen påkalla en höjning av både smör- och margarinpriset med det belopp, som skulle bortfalla genom rabatteringens borttagande, eller 50 öre. Och detta i sin tur måste enligt utskottet komma att ogynnsamt påverka en uppnådd konsumtionsökning av smör.

Den nu föreslagna höjningen av regleringsavgiften för margarin kan beräknas medföra en nettoökning av statsinkomsterna med 30 000 000—45 000 000 kronor för helt år. Då det enligt utskottets mening bör undvikas att skattetrycket ökas, synes nyssnämnda medel lämpligen böra användas för en sänkning av skatten på socker. Såsom framhållits i motionerna I: 422 och II: 531 skulle redan en prissänkning av socker med 10 öre per kilogram ej oväsentligt sänka levnadskostnaderna, icke minst för

barnfamiljerna. I sistnämnda motioner har den sammanlagda verkan på konsumentprisindex av de nu förordade prissänkningarna på matfett och socker beräknats sänka index med icke fullt 1/4 enhet. Enligt vad som påpekats i samma motioner torde det vara möjligt, att ökningen av statskassans inkomster från margarinaccisen kan tillåta en väsentligt större prissänkning för socker än förenämnda 10 öre.

Med hänsyn till att frågan om sockerskatten nyligen varit föremål för beslut av årets riksdag, förordas i motionerna I: 422 och II: 531, att nyss omförmälda i motionerna åsyftade åtgärder genomföres genom en prisrabattering efter förhandlingar med Svenska sockerfabriksaktiebolaget. Utskottet har icke något att erinra häremot. I enlighet därmed torde Kungl. Maj:t bemyndigas att träffa avtal med bolaget om en dylik prisrabattering. Vidare tillstyrker utskottet att särskilda förslagsanslag, förslagsvis benämnda Prisrabattering av socker, anvisas å riksstaten. Då prisrabatteringen avses skola gälla endast sådant socker, som träffas av den nuvarande sockerskatten, bör vid en sänkning av sockerpriset med lägst 10 öre upptagas ett anslagsbelopp av 27 000 000 kronor. Då åtgärden förutsättes träda i tillämpning redan under innevarande budgetår, bör viss del av nyssnämnda belopp för ändamålet anvisas på tilläggsstat för detta budgetår. Detta anslagsbelopp beräknar utskottet till 4 500 000 kronor. Vidare torde för nästa budgetår anvisas ett belopp av 22 500 000 kronor. I sistnämnda motioner ävensom i motionerna I: 421 och II: 530 förutsättes, att frågan om sockerskatten upptages till behandling vid nästkommande riksdag. Utskottet förordar därför, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att förslag i denna fråga förelägges nästkommande riksdag.

I motionerna — — — (lika med utskottet) — — — genomföres. Enligt utskottets mening bör emellertid statsbidraget härför begränsas att avse dels tiden 1 maj—30 juni, dels tiden 1 juli—31 december 1958. I enlighet härmed torde Kungl. Maj:t bemyndigas att disponera härför erforderliga medel dels med 500 000 kronor av det för innevarande budgetår anvisade anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, dels med 1 500 000 kronor av motsvarande anslag för budgetåret 1958/59.»

dels ock utskottets hemställan under A.—E. 1) bort lyda sålunda:

»A. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 416 och II: 523, I: 421 och II: 530 samt I: 422 och II: 531, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, ävensom med avslag å motionerna I: 424 och II: 532, bemyndiga Kungl. Maj:t att med stöd av kungörelsen 1956: 417 vidtaga den ändring av regleringsavgiften för fettvaror, som utskottet angivit i det föregående

B. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 422 och II: 531, såvitt nu är i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att — i syfte att åstadkomma en skatterestitution — träffa avtal med Svenska sockerfabriksaktiebolaget om att genomföra en prisrabattering av socker med lägst 10 öre per kilogram

C. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 422 och II: 531, såvitt nu är i fråga,

1) till *Prisrabattering av socker* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 500 000 kröner

2) till *Prisrabattering av socker* å riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 22 500 000 kronor

D. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 421 och II: 530, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om proposition till den nästkommande under året sammanträdande riksdagen med förslag om upphävande av nu gällande varuskatt å socker och sirap

E. att riksdagen må

1) i anledning av motionerna I: 416 och II: 523, såvitt nu är i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att på sätt utskottet förordat av reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1957/58 disponera 500 000 kronor för rabattering av smör till allmänna inrättningar.»